

Dr. Török Ferenc*

GONDOLATOK A SZABADALMI ÜGYVIVŐI HIVATÁS MÚLTJÁRÓL ÉS JÖVŐJÉRŐL**

Habár a mai nap a szellemi tulajdon világnapja, és így hatókörében felöleli annak összes ágát, talán érthető és megbocsátható, hogy az előbb elhangzott, alapvetően szerzői jogi aspektusokat felvető előadás után én inkább az iparjogvédelemre összpontosítok (ezen belül persze szűkebb szakterületemre, a szabadalmaztatásra).

A felkérés alapján alapvetően a szakma jövőjéről kellene gondolatokat kifejtenem (fogok is majd amúgy), de ez az év, a 2016-os esztendő lehetőséget ad többes ünneplésre, hiszen – és erre volt is utalás a meghívóban – ez évben ünnepeljük a szabadalmi hivatal, mai modern nevén a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala 120 éves fennállását is, és ez alapot ad egy rövid múltba tekintésre.

A 120 éves jubileum természetesen kiemeli az 1895. évi 37. törvény – azaz első szabadalmi törvényünk – jelentőségét. Azonban ez a patinás törvény nem csupán a hivatal első jogelődjét, a Szabadalmi Hivatalt állította fel, hanem egyben megteremtette a magyar szabadalmi ügyvivői hivatást is azzal, hogy megadta annak törvényi kereteit.

Magyarországon amúgy az 1870-es évektől léteztek irodák, amelyek szabadalmak „kiszélesítésével” foglalkoztak. Ezt a tényt említi is az első szabadalmi törvény indokolása, mégpedig a következő szavakkal: „a gyakorlat oda fejlődött, hogy a diplomatikus mérnökök is foglalkoznak iparigazolvány és kereskedelmi cégjegyzés alapján szabadalmi ügyekben való képviseléssel”. Vagyis a jogba ágyazódott műszaki tartalom már a kezdetekkor is megkövetelte a műszaki végzettségű szakértők bevonását.

Az idézetből következik, hogy a szabadalmi ügyvivő kifejezést nem, vagy legalábbis nem általánosan használták akkoriban, emiatt formai oldalról közelítve is jogos az a megállapítás, hogy a szabadalmi ügyvivői hivatás – ezen a néven mint egy törvényi úton rendezett szakma – szintén ebben az évben ünnepelheti 120 éves fennállását.

Ha már a törvény indokolásánál tartunk, engedjék meg, hogy felolvassak abból egy részt rólunk, szabadalmi ügyvivőkről. Számomra mindig érdekesek és egyben tiszteletre méltóak azok a gondolatok, amelyek a régmúltban gyökereznek, de még ma is érvényesek. „A szabadalmi ügyvivőnek állása nagy fontossággal bír, mert kellő szakértelem hiányában a szabadalom kiadását vagy lehetetlenné tehetik, vagy legalább késleltethetik”.

---

* A Magyar Szabadalmi Ügyvivői Kamara elnöke.

** A Szellemi Tulajdon Világnapja alkalmából 2016. április 26-án elhangzott beszéd sajtó alá rendezett változata.

Érdekes megközelítés, hogy azért vagyunk lényeges szereplői a rendszernek, mert ha rosszul dolgozunk, akkor mindent elrontunk – ez is egy fontos pozíció. Utalva a megállapítás időállóságára: ma is tessék minket komolyan venni, mert manapság is el tudunk ám rontani ügyeket! Persze mentségünkre szolgál, hogy – mint tudjuk – csak az nem hibázik, aki nem is dolgozik.

Az akkori világra jellemző módon a probléma felismerését gyorsan követte a megoldás keresése és megtalálása. Az idevágó idézet: „Hogy tehát a jogositvány csak megbízható egyénnek adassék, gondoskodni kellett arról, hogy e tekintetben kellő tájékoztatás szereztessek és az illető eskü letételére kötelezhető legyen; hogy pedig kellő képességgel bírjon, ki kellett mondani, hogy alkalmas voltát külön vizsga útján tartozik igazolni.”; és itt már előírásra került a műszaki diploma is mint előfeltétel, ami meghatározó jellemzője hivatásunknak a jog berkein belül.

Vagyis a szavakat forgathatjuk úgy is, hogy a színvonalatlan munkánktól való rettegés hozta létre az egységes és törvényileg szabályozott szabadalmi ügyvivői hivatást. Nem szelőtelen fogantatás, ha innét közelítünk, de azért legalább elmondhatjuk, egyértelmű tényként, hogy a szabadalmi ügyvivők már a kezdetektől részét képezik az 1896-tól önállóan működő magyar szabadalmi rendszernek.

Ennyit gondoltam említeni a múlttól, ha már pont 2016-ot írunk, és van egy ilyen szép, 120 éves évfordulónk. Tehát forduljunk a mához, illetve próbáljunk előretekinteni, mit is hozhat a szakma számára a jövő.

Ezen a ponton azért már nem olyan egyszerű könnyed és szívmengető gondolatokat felvetni; de talán nem is teljesen reménytelen. Idetartozik az, amit gyengébb pillanataimban szoktam mondogatni, hogy ipar hiányában bizony nem könnyű kenyérkereset az iparjogvédelem. Persze ez így egy egyszerűsítő megállapítás, de egyben sajnos veszélyesen logikus. Meggyengült iparunk nehezen talál magára; és így az iparjogvédelmi aktivitás is stagnál (és ehhez a megállapításhoz kicsit felfelé kellett kerekíteni a vonatkozó mutatókat).

Vannak ugyan sikereink, sikertörténeteink, de az összkép valahogy nem az igazi. Sokan úgy érzik (én is), hogy nem igazán találjuk helyünket a globális versenyben, nem igazán tudtuk/tudjuk csökkenteni hátrányunkat a fejlett Nyugattal szemben. Ennek fő okára is van egy sajátosan egyszerű megfogalmazásom, nevezetesen az, hogy a problémák arra vezethetők vissza, hogy praktikusán nem tudunk „árut” kitenni a polcokra. Azaz ma akörül folyik a háború (és ez egy világméretű háború!), hogy kinek adatik az meg, hogy piacképes árut tudjon kitenni a képzeletbeli polcokra (ahol a polcot természetesen igen szélesen kell érteni, elképzelni).

Aki tud piacképes árut előállítani és azt külföldön értékesíteni minél több országban, az bizony igen hatékonyan tud gazdasági erőforrásokat (értsd: pénzt) kipumpálni egy másik országból. Pár száz évvel ezelőtt be kellett vonulni a győztes csapatokkal, hogy el lehessen hozni a kincstárat és minden egyéb mozdíthatót, kivetni a hadisarcot; ma elég az árut oda beküldeni, és várni otthon a bankszámlára érkező pénzt.

Ez a jelenség amúgy nem ördögtől való dolog; el kell fogadnunk ezt a helyzetet. Sokkal elegánsabb megoldás, mint egy valós háború; és ami igen fontos: elvileg mindenkinek megvan a lehetősége, hogy részt vegyen ebben a játékban.

A jövőkép taglalásánál ezen a ponton elkerülhetetlenül ki kell térni a tervezett központosított szabadalmi rendszerre. Főleg azért nem megkerülhető a téma, mert a jelenlegi „békés” vetélkedésben az iparjogvédelem, ezen belül a szabadalmaztatás meghatározó fegyver.

Innét közelítve éppen akár csodafegyvernek is nevezhetnénk a most formálódó páneurópai szabadalmi rendszert egységes hatályú szabadalommal és egyesített szabadalmi bírósággal. Lehet azzal érvelni, hogy mi is megkapjuk majd ezt a csodafegyvert (állítólag nem is olyan sokára), miért berzenkedünk annyira. Valóban, elvileg mi is használhatjuk majd ezt a szép, távolról szemlélve nagyon szépen csillogó fegyvert. Mert amúgy mint jogi konstrukció tényleg szép a rendszer: egy bejelentés, egységes hatályú oltalom majdnem egész Európára, központosított bírósággal – valóban tetszetős.

De sajnos van egy kellemetlen negatív tény: mint minden fegyverhez, ehhez is kell muníció, és mi bizony igencsak kevés töltennyel rendelkezünk ezen csodafegyverhez. Ugyanis a csodafegyver története a piacképes találmány, illetve az azt védő szabadalom (nyilván megfelelő védjegyporfólióval együtt), a harctér az európai piac, a cél pedig a polcok megkaparintása. Ráadásul az a sajnálatos helyzet, hogy történeteket mástól nem kapunk, nincs kínai export (látszólagosan olcsón), garantáltan nekünk kell előállítanunk azokat.

Egy fejlett ország sok innovatív, széles piacra termelő vállalkozással rendelkezik, sok története, találmánya van, és így várhatóan tényleg előnyére válik a központosított rendszer, ha azzal több, párhuzamos jogérvényesítési eljárást tud kiváltani. És fordítva: egy olyan országban, amely kevés innovatív vállalkozással rendelkezik, az oda beáramló akadályozó jogok viharában (avagy „cunamijában”) a vállalatok túlnyomó része védekezésre fog kényszerülni, aminek a költsége nagyságrendekkel megemelkedik a maihoz képest – és ezt (fehérhollószerű kivételektől eltekintve) nem fogják bírni a magyar vállalkozások.

Ezen a ponton azonban lehet pozitívan is gondolkodni, és kell is: keresni kell a kiutat, alkalmazkodni kell a megváltozott helyzethez. Logikus, hogy amennyiben a muníció szükségessége a probléma, ezen javítani kell, azaz kellene minél több tényleg innovatív és piacképes találmány. Ezt mondani könnyű, de az állampolgárokat direkt módon nem lehet feltalálásra kényszeríteni. Marad a szokásos indirekt út: a gazdasági környezetet kell úgy alakítani, hogy a jó értelemben nyughatatlan, törekvő rétegek elinduljanak az innováció felé, ehhez kapják meg a lehetséges gazdasági segítséget, és ne ütközzenek jogi akadályokba, jog által emelt falakba.

A gazdasági és jogi környezet előnyös formálásánál mindenki az államtól várja a segítséget, amúgy teljesen jogosan; ez ugyanis egyik legfontosabb feladatának tekinthető. Ennek sikerétől függ, hogy a többi funkciót jól el tudja-e látni.

A jelen helyzetben úgy tűnik, hogy most a jogi környezet kialakítása bír különleges fontossággal, ilyen időket élünk. Eközben persze a közvetlen gazdasági ösztönzőkről sem sza-

bad megfeledezni, és látunk is segítő lépéseket, gondoljunk csak az újraindult pályázati rendszerre.

Amúgy ezen a ponton sem rossz az említett militáns példa, hiszen jól meg kell gondolni, hogy beszállunk-e egy háborúba, és ha igen, akkor mikor! Ugyanis amennyiben a jogi környezet rosszul időzített átalakítása tovább nehezíti a hazai vállalkozások helyzetét, gazdaságunk, vállalkozásaink sérülékenysége, legyengült állapota miatt igen nagy valószínűséggel negatív spirálba kerülhetünk.

Azt persze nehéz előre látni, hogy sikerül-e olyan réseket találni a globális gazdasági versenyben, amelyekre rástartolva képesek leszünk „árut juttatni” a képzeletbeli széles polcra. Ha ez bekövetkezik, akkor szakmánk is bír majd létjogosultsággal, kellenek majd a termékek útját egyengető szakemberek mind a hivatalban, mind a szabadalmi ügyvivői területen, mivel egyre több szabadalmi bejelentés fog születni, ezzel párhuzamosan pedig többek között a szabadalmi ügyvivőjelöltek száma is növekedni fog, amire nagy szükségünk van, ha távolabbra tekintünk.

Vagyis a mi alrendszerünkben is nagyon igaz az az egyszerű megállapítás, hogy az ok és az okozat nem cserélhető fel (avagy alkalmazva az idevágó közmondást: nem a farkok csóválja a kutyát); azaz csak egy fellendülő ipar tud hosszú távú perspektívát adni szakmánknak.

Bizakodjunk abban, hogy a nyilvánvalónak nevezhető tendenciák kikényszerítik a logikus lépéseket mind az állam, mind pedig a magánszféra szintjén, és így végül megtaláljuk helyünket a minket körülvevő kiélezett versenyben. Ez egyszer már sikerült nekünk 120 évvel ezelőtt, igen mélyről indulva, akkor végre békeidőben, de igazodásokat akkor is megkövetelő szabadság és önállóság mellett – s ennyiben nagyon hasonló a mai helyzet az akkorihoz.

Így végül az ígért optimizmussal fel is teszem a logikus kérdést: ha akkor sikerült, miért is ne sikerülhetne újra? Ha jól értékeljük a helyzetünket és megtaláljuk az észszerű kompromisszumokat, akkor van remény.